

Για μια τεκμηριωμένη αντιμετώπιση της ομοφυλοφοβίας-αντιομοφυλοφιλίας. Ζητήματα παροχής αντίστοιχων μαθημάτων στα ΑΕΙ/ΑΤΕΙ

Οδυσσέας Αναστασόπουλος & Νίκος Χατζητρύφων

1. Εισαγωγή

Πεδία πολυμορφίας αποτελούν η εθνότητα, η φυλή, το φύλο, η γλώσσα, οι ιδεολογικές, θεολογικές και πολιτικές πρακτικές, αλλά και ο ερωτικός προσανατολισμός. Η στάση απέναντι στις διαφορετικότητες διαμορφώνεται από την πολιτική που αποτελεί γενικό προγραμματιστή των κοινωνικών λειτουργιών, τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης που διαμορφώνουν απόψεις, από τις οργανώσεις (κρατικές, κρατικά καθοδηγούμενες ή με διασύνδεση με τις λειτουργίες της πολιτείας) που παρεμβαίνουν στην κοινωνία και στηρίζονται οικονομικά από κρατικές πηγές, την εκπαίδευση με τις διάφορες βαθμίδες της και τέλος την οικογένεια που ενσωματώνει και υλοποιεί τις θελήσεις των παραπάνω κέντρων αποφάσεων. Η έρευνα και στη συνέχεια η διδασκαλία στα ΑΕΙ / ΑΤΕΙ μεταλαμπαδεύουν, ως όργανα ιδεολογικής ηγεμονίας και πολλαπλασιαστές ιδεών, φιλοσοφίες, ηθικές, επαγγελματικές γνώσεις / δεξιότητες και καλές πρακτικές. Η παρούσα εργασία θα περιοριστεί σ' αυτόν τον τελευταίο παράγοντα.

Από τα προβλήματα που παρουσιάζονται σε φιλοσοφικό, ηθικό, γνωστικό και επαγγελματικό επίπεδο διαφαίνεται η ανάγκη για μια πιο βαθιά έρευνα και διδασκαλία του αντικείμενου της ομοφυλοφοβίας και αντιομοφυλοφιλίας, και ως συνέπεια αυτού της ομοφυλοφιλίας.

Ο όρος «ομοφυλοφοβία» εκφράζει την αδυναμία της κοινωνίας να εντοπίσει και συγκεκριμενοποιήσει τις ενστάσεις της ενάντια στο αντικείμενο προς το οποίο κατευθύνει την αρνητική της διάκριση, τους ομοφυλόφιλους και αμφιφυλόφιλους πολίτες. Ο όρος δευτερευόντως αναφέρεται στην ενσωμάτωση αυτής της αρνητικής στάσης από τα ίδια τα θύματα. Ο όρος αντιομοφυλοφιλία» (Antihomosexualität) χρησιμοποιήθηκε πρωταρχικά στη Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμανίας τη δεκαετία του 1980 (v. Kowalski, 1987: 29) και εκφράζει τη συνειδητή εναντίωση και πολεμική στην ομοφυλοφιλία και στους φορείς της (Stapel, 2000). Στη χώρα μας διατυπώνεται συνήθως από την κρατούσα χριστιανική ορθόδοξη θεολογία με τοποθετήσεις του ίδιου του Αρχιεπισκόπου Χριστόδουλου «η ομοφυλοφιλία αποτελεί κουσούρι», του Γεν. Γραμματέα του Ιερού Συνδέσμου Κληρικών Ελλάδας ιερέα Ε. Κολλά «η ομοφυλοφιλία ... είναι μια θεομίσητη μιαινή πράξη ... όνειδος της ανθρωπότητας και ο μεγάλος κίνδυνος της ανθρώπινης κοινωνίας με ανυπολόγιστες επιπτώσεις ... επιφέρει συσκότιση των φύλων, εμπνέει ιδεολογίες που προωθούν την αμφισβήτηση της οικογένειας .. είναι διεστραμμένη παρεκτροπή από του φυσικού και πρέπει να παταχθεί με τα απαραίτητα δραστικά μέτρα πριν είναι πολύ αργά» (Γαλάνης, 2005: Α30). Στην παρούσα εργασία υιοθετείται η θέση, ότι πρωτεύουσα κατάσταση είναι η αρνητική στάση της κοινωνίας προς την ύλη και τις ηδονές, και όχι η ίδια η ομοφυλοφιλία, η οποία απλώς εκφράζει μια εφαρμογή της θεωρίας του δυϊσμού μεταξύ πνεύματος και σώματος- ύλης, και πολεμική προς το σώμα.

Μια καταγραφή των δυσκολιών που συναντούσαν οι ψυχολόγοι σύμβουλοι της δεκαετίας του 1980 του αμερικανικού χώρου να επεξεργαστούν και προσεγγίσουν καταστάσεις με ιδιαίτερη μνεία τα ομοφυλόφιλα άτομα, μεταφράστηκε πρόσφατα στη χώρα μας και παρουσιάζει ενδεχόμενα προβλήματα και στη δικιά μας κοινωνία (Αναγνωστοπούλου /επιμ., 2002). Σε δύο διεπιστημονικά συνέδρια στη χώρα μας, τα πρακτικά των οποίων έχουν εκδοθεί και διακινούνται στο εμπόριο, έχουν γίνει ανακοινώσεις σε επίπεδο νομικό, ψυχολογικό, κοινωνικό, εκπαιδευτικό και ακτιβιστικό (Παπαζήση κ.ά. /επιμ., 2000, Χατζητρύφων κ.ά. /επιμ., 2006), ενώ έχει εκπονηθεί μονογραφία για το Aids, θέμα που άπτεται της ομοφυλοφιλίας (Παπαζήση, 2003). Τίθεται επομένως το ερώτημα, αν για τις σύγχρονες ελληνικές ανάγκες ερευνώνται επαρκώς και διδάσκονται στα ΑΕΙ/ΑΤΕΙ θέματα σχετικά με την ομοφυλοφοβία και την αντιομοφυλοφιλία και αν η δραστηριότητα αυτή αποσκοπεί και επιτυγχάνει την ανθρωπιστική διευθέτηση καθημερινών προβλημάτων.

Στην παρούσα εργασία θα εξεταστούν ζητήματα σχετικά με το σχεδιασμό της διδασκαλίας στα ελληνικά ΑΕΙ/ΑΤΕΙ στο θεματικό αντικείμενο της ομοφυλοφοβίας / αντιομοφυλοφιλίας.

Ωστόσο θα μείνουν εκτός της παρούσας εξέτασης ερωτήματα που αφορούν στο εύρος και εμβάθυνση της πραγματοποιούμενης διδασκαλίας και επομένως της επάρκειάς της σε σχέση με επικρατούσες κοινωνικές αναπαραστάσεις και τις καθημερινές ανάγκες.

Κάποια ελληνική έρευνα στο αντικείμενο της παρούσας εργασίας δεν είναι γνωστή στους συγγραφείς του παρόντος, ενώ δεν είναι και γνωστές κατευθύνσεις για την τεκμηρίωση της ανάγκης ή δυνατότητας διδασκαλίας ενός γνωστικού αντικείμενου σε υφιστάμενο μάθημα ή την ένταξη ενός μαθήματος στο πρόγραμμα σπουδών. Η δήλωση ελάχιστου αριθμού φοιτητών για την παρακολούθηση ενός κατ' επιλογή μαθήματος αποτελεί μια ρύθμιση διοικητικής φύσης και εκφράζει τις παραστάσεις των φοιτητών για τη χρησιμότητα του γνωστικού αντικείμενου στην επίτευξη του ακαδημαϊκού και επαγγελματικού τους στόχου καθώς και για την καταλληλότητα των όρων διεξαγωγής του μαθήματος.

Στο επόμενο κεφάλαιο καταγράφονται δείκτες της ομοφυλοφοβίας / αντιομοφυλοφιλίας στη χώρα μας, στο 3^ο κεφάλαιο καταγράφεται η σύνδεση του θέματος με τους ανθρωπιστικούς στόχους που υπηρετεί το πανεπιστήμιο και τα καθημερινά προβλήματα που καλείται να λύσει ένας επαγγελματίας επιστήμων, στο 4^ο κεφάλαιο παρατίθενται απαιτούμενα προσόντα ενός/μιας διδάσκοντα/-ουσας, ενώ στο 5^ο κεφάλαιο καταγράφονται τα συμπεράσματα.

2. Η αρνητική κοινωνική άποψη για την ομοφυλοφιλία

Στις ΗΠΑ στην πρώτη θέση μεταξύ των θυμάτων εγκληματικών πράξεων βρίσκονται οι ομοφυλόφιλοι (Αγγελιοφόρος Κυριακής, 2007: 25-11-07). Στην Ελλάδα, οι αρνητικές διακρίσεις ενάντια σε κοινωνικές ομάδες είναι ισχυρότερες απ' ό,τι στις αρχικές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ κυριαρχεί η μη αποδοχή των ομοφυλόφιλων. Τοποθετώντας τις αρνητικές διακρίσεις σε μια κλίμακα μη ανεκτικότητας, προκύπτει ότι η ομοφυλοφιλία βρίσκεται στην κορυφή και μάλιστα διαχρονικά τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτό καταγράφεται σε παλαιότερη έρευνα (Παρασκευόπουλος, 1971), ενώ πρόσφατη καταγραφή (ΕΚΚΕ, 2003) εντοπίζει την ομοφυλοφοβία /αντιομοφυλοφιλία ως πολύ ισχυρή σε σχέση με κατηγορίες διαφορετικότητας και παράλληλα δείχνει τη διαχρονικότητα της αρνητικής διάκρισης ενάντια στην ομοφυλοφιλία.

Ειδικότερα, στην παραπάνω έρευνα του Παρασκευόπουλου (1971) καταγράφεται, ανάμεσα σε δώδεκα αρνητικές ιδιότητες τις οποίες μπορούσαν οι ερωτώμενοι να επιλέξουν, ποιες θα προτιμούσαν να έχει ενδεχόμενο παιδί τους και ποιες είναι αποτρεπτικές στην απόκτηση παιδιού. Οι επιλογές τους κατά σειρά προτίμησης είναι ότι προτιμούν να έχουν: άσχημο κορίτσι, καθόλου παιδιά, ασθενικό, νοητικώς καθυστερημένο, παραστρατημένο κορίτσι, κωφάλαλο, αλητόπαιδο ή άσωτο, τυφλό, ψυχικώς διαταραγμένο, επιληπτικό, σωματικώς ανάπηρο, ομοφυλόφιλο, παράλυτο. Ως ομοφυλόφιλο παιδί είχε οριστεί από το ερωτηματολόγιο το παιδί που «έχει θηλυπρέπεια, αποστρέφεται τις γυναίκες, του αρέσει να ερωτοτροπεί με άνδρες». Η 12η σειρά που εντάσσεται το ομοφυλόφιλο παιδί από τις 13 επιλογές και μεταξύ του σωματικώς ανάπηρου και του παράλυτου, είναι εντυπωσιακή. Αν και ο ορισμός της ομοφυλοφιλίας παριστά μόνον ένα τμήμα των ομοφυλόφιλων ανδρών και ως εκ τούτου παρασύρει τους ερωτώμενους και οδηγεί σε συμπεράσματα μερικής ισχύος, ωστόσο δείχνει μια τάση.

Σε όμοιο αποτέλεσμα σχετικά με την απορριπτική στάση προς την ομοφυλοφιλία καταλήγει η έρευνα του ΕΚΚΕ (2003) που αποτελεί μέρος έρευνας της European Social Survey (η οποία με τη σειρά της ιδρύθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Ερευνών και στηρίζεται από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Στο ερώτημα «Οι ομοφυλόφιλοι άνδρες και γυναίκες θα πρέπει να είναι ελεύθεροι να ζουν τη ζωή τους όπως θέλουν», στην Ελλάδα απαντά το 26% ότι διαφωνούν, ενώ οι αντίστοιχες απαντήσεις στην Ισπανία είναι 8%, στην Πορτογαλία 9%, στο Εν. Βασίλειο 12% και στην Ολλανδία 5% (ΕΚΚΕ, 2003), δηλαδή οι έλληνες σε σχέση με τους κατοίκους των παραπάνω άλλων κρατών είναι 3 φορές λιγότερο ανεκτικοί. Οι αντίστοιχες αναλογίες για άδεια παραμονής σε «ανθρώπους που ανήκουν σε διαφορετική φυλή ή εθνική ομάδα» και «ανθρώπους που προέρχονται από τις φτωχότερες χώρες της Ευρώπης» οι Έλληνες είναι

1,9 (25% : «να μην επιτρέπεται σε κανέναν να έρχεται και να ζει εδώ») και 1,8 φορές (21%) αντίστοιχα λιγότερο ανεκτικοί. Όμοια υψηλές είναι οι ελληνικές «επιδόσεις» στην ξενοφοβία, στο ρατσισμό/μισαλλοδοξία, στον εθνικισμό και στην ανεξιθρησκία. Σε αντίθεση με αυτά, ο Έλληνας ερωτώμενος απαντά σε ποσοστό 36% ότι είναι «πάρα πολύ σημαντικό να υποστηρίξει ανθρώπους που βρίσκονται σε χειρότερη κατάσταση από τον ίδιο», δηλαδή πλειοδοτεί κατά 1,8 φορές σε ανθρωπισμό συγκριτικά με τους πολίτες των παραπάνω κρατών, ενώ η θρησκευτικότητά του ανέρχεται στο βαθμό 7,7 (σε μέσο όρο) με μέγιστο βαθμό το 10, δηλαδή έχει 1,6 φορές μεγαλύτερη θρησκευτικότητα από τους πολίτες των παραπάνω άλλων κρατών.

Επομένως, διακρίνουμε μια αναντιστοιχία μεταξύ συγκεκριμενοποιημένων πτυχών της ζωής που αφορούν τη διαφορετικότητα και γενικών ηθικών αρχών. Αυτό το συμπέρασμα οδηγεί στην ανάγκη διερεύνησης των αιτιών της αναντιστοιχίας, στον εντοπισμό της φύσης της αντίθεσης αυτής και των συνθηκών και όρων γένεσης και επιβίωσής της.

Η διαχρονικότητα της ισχυρής αρνητικής τοποθέτησης απέναντι στην ομοφυλοφιλία προκύπτει από τη σύγκριση των δύο παραπάνω ερευνών. Αναμένεται ότι, ως το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα αρνητικής διάκρισης, η ομοφυλοφοβία/αντιομοφυλοφιλία θα όφειλε, όχι μόνο να μην παραλείπεται από αναφορές στη διδασκαλία μαθημάτων ψυχολογικού, κοινωνικού, καλλιτεχνικού ή ηθικού περιεχομένου, αλλά να αναφέρεται ως πρώτο.

3. Περιεχόμενο της έρευνας/διδασκαλίας

3.1 Στρατηγικός σχεδιασμός

Ένα αυτοτελές μάθημα ή το εκτεταμένο τμήμα μαθήματος περισσότερων διδακτικών ωρών, που να αφορούν στην ομοφυλοφοβία/αντιομοφυλοφιλία, θα πρέπει να υπηρετεί το χώρο που ορίζεται από το δίπολο:

- α) η παρεχόμενη διδασκαλία να στοχεύει στη διαμόρφωση μιας προσωπικότητας επιστήμονα με ανθρωπιστικά χαρακτηριστικά και
- β) η παρεχόμενη διδασκαλία να στοχεύει στην προετοιμασία του εκκολαπτόμενου επιστήμονα για άμεση εργασία που θα παράγει έργο.

Προκειμένου να διαπιστωθεί η σχέση μεταξύ των δύο αυτών πόλων, χρησιμοποιείται η επιστημολογική θεωρία της διαλεκτικής αντίφασης (Bartsch, 1986). Όπως θα τεκμηριωθεί στη συνέχεια, το δίπολο αυτό εκφράζει μια «αφηρημένη αντίθεση», δηλαδή διαφορά μορφής – ιδιότητας της ίδιας οντότητας και όχι αντίθεση μεταξύ αυτοτελών ανταγωνιστικά (αλληλοαποκλειόμενων) ή μη ανταγωνιστικά (με δυνατότητα συνύπαρξης) λειτουργούντων οντοτήτων. Υποστηρίζεται στην παρούσα εργασία ότι, η αναδυόμενη από το διδασκόμενο μάθημα αξία, συνίσταται στην εξέλιξη του διδακτικού αντικείμενου (που αποτελεί μία μοναδική οντότητα) και ότι η συνυπηρέτηση των δύο πόλων του (φιλοσοφίας και επαγγελματισμού) είναι δυνατή και αναγκαία. Επιπλέον θα δειχτεί, ότι δεν είναι δυνατόν να υπηρετηθεί ο ένας πόλος χωρίς την καλλιέργεια του άλλου.

Η συζήτηση για τα λεγόμενα «αντιρατσιστικά» μαθήματα στις επιστήμες της φυσικής, του φορμαλισμού (μαθηματικά) και της τεχνολογίας, γνωστή εδώ και μερικές δεκαετίες, έδειξε τη σύνδεση της εφαρμογής (άσκησης) με τη θεωρία (ανθρωπισμός). Πάνω στα ίδια χνάρια μπορεί να βαδίσει η έρευνα και η διδασκαλία με επίκεντρο την ομοφυλοφιλία, όχι μόνον στα αντικείμενα φορμαλιστισμού, φυσικής και τεχνολογίας, αλλά και στα αντικείμενα των επιστημών της κοινωνιολογίας, ψυχολογίας, καλών τεχνών, οικονομίας, κοινωνιολογίας, οικονομίας, λογοτεχνίας, ηθικής κ.ο.κ.

Εκτιμάται ότι η αποδοχή της ομοφυλοφιλίας ως ερωτική έκφραση, ισότιμη με την ετεροφυλοφιλία, θέτει σε συζήτηση βασικά φιλοσοφικά, ηθικά, κοινωνικά, νομικά και πολιτικά ζητήματα, η απάντηση στα οποία επηρεάζει άμεσα το χειρισμό καθημερινών προβλημάτων. Ο χειρισμός των προβλημάτων αυτών δεν αποτελεί μόνο ζήτημα δεξιότητας, αλλά απαιτεί φιλοσοφικό και ηθικό υπόβαθρο. Μάλιστα, εδώ διατυπώνεται ο ισχυρισμός, ότι δεν είναι δυνατή η επιτυχής διευθέτηση των εφαρμοσμένων προβλημάτων χωρίς την αναγωγή τους σε βασικές αρχές.

3.2 Σύνδεση φιλοσοφιών, ηθικών αξιών και πράξης:

Η σύνδεση με τις επαγγελματικές εφαρμογές των θεωρητικά βασισμένων ηθικών αξιών, (συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής για την ομοφυλοφιλική αγάπη, συντροφικότητα και ηδονική συνεύρεση), τεκμηριώνεται στις παρακάτω επιστημονικές περιοχές:

α) Φιλοσοφία: Η αποδοχή του μονισμού, δηλαδή η αποδοχή ότι υφίσταται μία οντότητα με υλική και πνευματική έκφραση, ή του δυϊσμού, δηλαδή ότι ύλη και πνεύμα αποτελούν δύο οντότητες ίσης ή άνισης αξίας, έχει επίπτωση στην ηθική και στην αποδοχή ή απόρριψη συμπεριφορών. Ενδεικτικά για τη σημασία της φιλοσοφίας και οντολογίας στη διατύπωση της ηθικής, αναφέρεται ο ορθολογισμός του Σπινόζα, ο οποίος θεώρησε την απόλυτη ελευθερία ως τέλεια γνώση της αναγκαιότητας και την οντολογία ως μη υποταγμένη σε τελεολογία.

Ειδικότερα για τη χώρα μας, στην οποία ιδεολογικά δεσπόζει μια εκδοχή του ορθόδοξου χριστιανισμού, τα θεολογικά πορίσματα απορρέουν από συγκεκριμένες φιλοσοφικές σχολές που εκφράζονται από τα Ευαγγέλια, πατερικά κείμενα και άλλα πονήματα, όπως: «στον Χριστιανισμό υπάρχει δυϊσμός, ... ο σκοπός και προορισμός του ανθρώπου είναι να γνωρίσει και να ομοιωθεί με τον Θεό» (Ο.Χ.Γ., 2005). Η αποδοχή του δυϊσμού καταλήγει στο να συνδέονται άρρηκτα οι ηδονές με τα πάθη.

Η ενδεχόμενη αποδοχή του μονισμού, τελεολογικού ή μη, θα προέβαλε την αποδοχή των ηδονών. «Δεν υπάρχει ... χώρος για δυϊστικές ή τρισυνθετικές παρερμηνείες. Σαρξ είναι ο άνθρωπος, όλος και όλος» (Καλομοίρης, 1984), ενώ η εξελικτική θεώρηση θεωρεί: «ο Λόγος σαρξ εγένετο» (Ιωάνν. Α'14). Με τη σύνθεση της φιλοσοφίας με την ηθική προκύπτει: «Ο Χριστός μάς ζήτησε ν' αγαπούμε τον συγκεκριμένο άνθρωπο που έχουμε μπροστά μας, τον πλησίον μας, με όλες του τις αρετές αλλά και με όλες του τις κακίες, χειροπιαστές ... ο κάθε άνθρωπος δεν είναι ένα τμήμα, ένα κομμάτι της ανθρώπινης φύσης αλλά την έχει ολόκληρη στην καθολικότητά της» (Καλομοίρης, 1982).

β) Ηθική: Διαφαίνεται, ότι με τη μονιστική αντίληψη που δεν θεωρεί το πνεύμα φυλακισμένο στο σώμα, είναι δυνατόν ο Χριστιανισμός να συλλειτουργήσει με τη συνολική-μη κατακερματισμένη- φύση και να προβάλλει τη δυνατότητα συγκρότησης μιας εκκλησίας διαφορετικής, χωρίς ομοφυλοφοβία και αντιομοφυλοφιλία. Η δόμηση μιας τέτοιας πρότασης μπορεί να εκπονηθεί από φιλοσόφους και θεολόγους και να κτίσει μια συμμαχία με την ομοφυλοφιλική κοινωνία στη βάση της προστασίας και καλλιέργειας της ομοφυλοφιλικής προσωπικότητας και του ανθρωπισμού. Η επαγγελματική εξάρτηση των ιερέων από την επίσημη εκκλησία, δυσκολεύει σημαντικά τη διατύπωση μιας τέτοιας προσέγγισης από αυτούς.

Από την άλλη μεριά, το σύγχρονο αριστερό κίνημα της εργασίας, ασύμμετρο προς τη θεολογία, ερμηνεύει την εξέλιξη της κοινωνίας με «σε τελευταία ανάλυση» οικονομικά κριτήρια, αποδέχεται τη θεωρία της βιολογικής εξέλιξης (κληρονομικότητα – μετάλλαξη – επιλογή), είναι αθεϊστικό και θεωρεί τους κοινωνικούς ρόλους των φύλων και τις δομές της οικογένειας ως απόρροιας οικονομικών σχέσεων. Ως συνέπεια αυτών, δεν αποδέχεται τους πυλώνες της κυρίαρχης θεολογικής άποψης για την ομοφυλοφιλία, όπως διατυπώθηκαν π.χ. από τον Ε. Κολλά (βλέπε εδάφιο στην εισαγωγή), δεν λειτουργεί με όρους έκπτωσης-αμαρτίας και διατυπώνει μια ηθική για ίσα δικαιώματα των πολιτών (όχι πλέον προσώπων-ανθρώπων) σε νομικό, κοινωνικό και συναισθηματικό επίπεδο, απαλλαγμένη από ομοφυλοφοβία και αντιομοφυλοφιλία.

γ) Κοινωνιολογία: Για την ομοφυλοφιλική αγάπη, συντροφικότητα και ερωτική πράξη, ποιά είναι η συνέπεια της εφαρμογής της θέσης ότι «το πρωτογενές δεδομένο για να συζητάς για κοινωνικά φαινόμενα είναι το άτομο, και μόνο το άτομο. Εκ του ατόμου βαίνεις, εκ κοινής θελήσεως προς το σύνολο των ατόμων -που τότε θα βαφτιστεί κοινωνία, με την έννοια της μετάληψης του ενός με του άλλου, της συμβίωσης, η βίωση όμως θα αναφέρεται στο άτομο- η συμβίωση θα αναφέρεται σε άτομα» (Τάσιος, 2006);

δ) Πολιτική: Με βάση τα παραπάνω, προκύπτουν ζητήματα σχέσεων μεταξύ των εξουσιών και των εξουσιαζόμενων, των πολιτικών κομμάτων με το εκλογικό σώμα: Εχθρικά ή αδιάφορα προς την ομοφυλοφιλία κόμματα στηρίζονται από ομο- / αμφιφυλόφιλους, οι οποίοι θέτουν το συλλογικό συμφέρον –όπως αυτοί το κατανοούν- υπεράνω του

προσωπικού τους. Άλλα κόμματα, πάλι, στηρίζονται -από ομο- /αμφιφυλόφιλους λόγω της φιλικής προς την ομοφυλοφιλία θέση τους βάζοντας σε δεύτερη μοίρα τους άλλους στόχους του πολιτικού κόμματος. Τέλος, τίθεται το ερώτημα πώς εκτιμάται η σημερινή αποδοχή της ομοφοβικής ορθόδοξης εκκλησιαστικής εποπτείας από ομοφυλόφιλα, αμφιφυλόφιλα και τρανσσεξουαλικά άτομα;

γ) Κοινωνική δράση: Οι ομοφυλοφιλικές οργανώσεις αποβλέπουν στην απόκρουση των αρνητικών διακρίσεων. Ωστόσο, αυτές οι διακρίσεις μπορούν με ευκολία να εφαρμόζονται επειδή ακριβώς έχει ήδη δομηθεί η κατηγοριοποίηση των ανθρώπων σε ετεροφυλόφιλους και ομοφυλόφιλους. Μια αλληλοσύνδεση εφαρμογής αρνητικών διακρίσεων και κατηγοριοποίησης στη βάση του σεξουαλικού προσανατολισμού, εξέφρασε ο Bourdieu (2007): η αντιομοφυλοφιλία προϋποθέτει την ταξινόμηση σύμφωνα με την κυρίαρχη συμβολική τάξη και η ταξινόμηση ενισχύει/τρέφει την αντιομοφυλοφιλία. Προκύπτει, όμως το ερώτημα: οι δύο λειτουργίες -η κατηγοριοποίηση στη βάση του ερωτικού προσανατολισμού και η αρνητική διάκριση/ αντιομοφυλοφιλία- βρίσκονται απλώς σε συνεργασία μεταξύ τους ή αποτελούν μια ενιαία λειτουργία με δύο όψεις; Η απάντηση σ' αυτό το ερώτημα είναι καίριας σημασίας για τη στρατηγική του ομοφυλοφιλικού κινήματος, επειδή αν πρόκειται για δύο διαφορετικές λειτουργίες-οντότητες, τότε το κίνημα μπορεί να επιδιώκει και την ορατότητα των μελών του και συγχρόνως να πολεμά τις αρνητικές διακρίσεις. Στην άλλη περίπτωση της ενιαίας οντότητας με δύο όψεις, η μείωση της ορατότητας θα μειώσει και την αντιομοφυλοφιλία.

Ας αναφερθεί επιπλέον, ότι η αντιομοφυλοφιλία εξυπηρετεί έναν «καταμερισμό της σεξουαλικής εργασίας» και συμπλέει με τον καταμερισμό -και την εκμετάλλευση- της κατά φύλο εργασίας (Bourdieu, 2007: 213).

Συνοψίζοντας το κεφάλαιο αυτό μπορεί να διατυπωθεί ο ισχυρισμός, ότι για όλους τους παραπάνω λόγους, η συζήτηση για την ομοφυλοφιλία αποτελεί κατάλληλο θέμα για την ενασχόληση με φιλοσοφικά, ηθικά και πολιτικο-κοινωνικά ζητήματα και η διδασκαλία της μπορεί να προάγει τον ανθρωπισμό. Μάλιστα διαφαίνεται, ότι η εξέταση ζητημάτων της καθημερινής ζωής δεν παρέχει στέρεο υπόβαθρο και είναι επιρρεπής σε παλινωδίες, όταν δεν συνοδεύεται από ιδεολογική τοποθέτηση, όπως π.χ. η στάση απέναντι σε χλευασμό μαθητή σε σχολείο, η συμβουλευτική προς τρομαγμένο ομοφυλόφιλο πρόσωπο ή προς γονέα ομοφυλόφιλου παιδιού, η νομική / κοινωνιολογική υποστήριξη αιτήματος για κηδεμονία ή υιοθεσία παιδιού κ.ά. Επομένως απαιτείται η σύνταξη μιας Χάρτας η οποία θα καταγράφει όλες τις περιπτώσεις, όπου η ομοφυλοφοβία και η αντιομοφυλοφιλία οδηγεί σε αποκλεισμό των ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και τρανσσεξουαλικών πολιτών από συγκεκριμένα αστικά, πολιτικά και κοινωνικά δικαιώματα (κοινωνική πρόνοια και εκπαίδευση). Ο αποκλεισμός αυτός οδηγεί σε αρνητική διακριτική μεταχείριση κατά την ανακατανομή του κοινωνικού πλούτου σε επίπεδο οικονομικών παροχών, κοινωνικής προστασίας και παροχής γνώσης (στην Α'-, Β'- και Γ'βάθμια εκπαίδευση), πέραν του περιορισμού των αστικών ελευθεριών (π.χ. της ελευθερίας λόγου, του δικαιώματος στην κληρονομιά του συντρόφου, στην απονομή δικαιοσύνης) και των πολιτικών ελευθεριών (π.χ. απρόσκοπτη συμμετοχή στο πολιτικό γίγνεσθαι) .

3.3 Η εξασφάλιση επαγγελματικού αντικρίσματος

Η γνώση περί την ομοφυλοφιλία για την εξάσκηση του επαγγέλματος ενός επιστήμονα, θα πρέπει να προσφέρει τουλάχιστον μια ελάχιστη κρίσιμη οντότητα (ποιότητα-ποσότητα) ικανότητας για άμεση λύση ενός προβλήματος και βέβαια, να έχει ερευνηθεί η ζήτηση μιας τέτοιας υπηρεσίας. Στη χώρα μας, η διαδικασία εισαγωγής νέου μαθήματος, η ανάθεση μαθήματος σε διδάσκοντα/διδάσκουσα και το περιεχόμενο των μαθημάτων προτείνονται από έναν Τομέα στο Τμήμα του ΑΕΙ. Για τις επιλογές αυτές δεν προβλέπονται -τουλάχιστον στα περισσότερα Τμήματα- κάποια προκαθορισμένα κριτήρια τα οποία θα πρέπει να ικανοποιηθούν. Μόνον εκ των υστέρων προβλέπεται για τα κατ' επιλογήν μαθήματα η παρακολούθηση ενός ελάχιστου αριθμού φοιτητών ως προϋπόθεση για τη διεξαγωγή του.

Εκτιμάται, ότι από τον προτείνοντα ένα μάθημα για την ομοφυλοφιλία θα πρέπει να έχουν ερευνηθεί και καταγραφεί τα παρακάτω αντικείμενα, προκειμένου να διαφανεί, αν η

διδασκαλία του μαθήματος θα παρέχει συγκεκριμένο επαγγελματικό όφελος-αντίκρισμα σε όσους/όσες το παρακολουθήσουν:

- Εντοπισμός του πληθυσμού που εμπλέκεται άμεσα ή έμμεσα με το ζήτημα (περίπου το 10% είναι αμιγώς ομοφυλόφιλοι και κυρίως ομοφυλόφιλοι, οι τρανσσεξουαλικοί αρκετά λιγότεροι (Kinsey)).
- Καταγραφή των ενδιαφερόντων και αναγκών των ομο-/αμφιφυλόφιλων και τρανσσεξουαλικών πολιτών: ψυχολογικών, κοινωνιολογικών, νομικών, οικονομικών, πολιτικών με έμφαση στο επιστημονικό τμήμα της διδασκαλίας.
- Καταγραφή συχνότερων προβλημάτων προς επίλυση (σε κοινωνικό, ψυχολογικό, ψυχιατρικό, ηθικό, θεολογικό, κοινωνικό, πολιτικό κ.ου.κ. επίπεδο).
- Καταγραφή συχνότερων λύσεων που δίδονται στα προβλήματα (π.χ. αποσιώπηση κατάστασης, τιμωρία – λεκτική και σωματική βία) και το ιδεολογικό τους υπόβαθρο (η «ανωριμότητα της κοινωνίας», η έκπτωση / αμαρτία κ.ά.).
- Εντοπισμός των λαθεμένων (σύμφωνα με το κριτήριο του διδάσκοντα) λύσεων που δίδονται (λεκτική και σωματική βία, διακριτική νομική αντιμετώπιση, αποφυγή ενημέρωσης, ιατρική θεραπεία, ψυχολογική αναδιάρθρωση του ερωτικού προσανατολισμού κ.ά.).
- Καταγραφή Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σύμφωνα με διεθνή και εθνικά κείμενα και αναλύσεις οργανισμών: Απόφαση Γεν. Συνέλευσης του ΟΗΕ 1949 για τη δημιουργία οικογένειας, Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 1994 για την ομοφυλοφιλία, νόμοι του Ελληνικού Κράτους για ζητήματα εργασίας,
- Καταγραφή αιτημάτων των ίδιων των ομοφυλόφιλων / αμφιφυλόφιλων / τρανσσεξουαλικών πολιτών: αποφάσεις σωματείων, περιεχόμενα σεμιναρίων για δασκάλους, δημοσιεύσεις σε επιστημονικά περιοδικά με κριτές και στη συνέχεια θετική αναφορά τους σε άλλες εργασίες κ.ά.
- Πρόταση νέων λύσεων (αντιπαραδείγματα, θεωρητική τεκμηρίωση).
- Αποτίμηση των προτεινόμενων λύσεων σε σχέση με ηθικές αρχές ανθρωπισμού και αποδοχής, το νομικό πλαίσιο και τις προτάσεις των εκφραστών της αντίστοιχης κοινωνικής ομάδας (συνέπειες στην οργάνωση της κοινωνίας).
- Έρευνα αγοράς (εκτίμηση αναγκών των Υπηρεσιών συμβουλευτικής, δυνατότητες του ιδιωτικού τομέα).
- Αποτίμηση της σύνδεσης του αντικειμένου με δυνατότητες έρευνας και ύπαρξης ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας.

4. Προσόντα διδασκόντων

Στα πανεπιστήμια, πέραν των βασικών γνώσεων, οφείλει να διδάσκεται και το αποτέλεσμα της έρευνας των διδασκόντων και να καλλιεργούνται με τον τρόπο αυτό επιστημονικές σχολές-αντιλήψεις. Επομένως, προϋπόθεση θα έπρεπε να είναι η ύπαρξη επιστημονικής έρευνας δημοσιευμένης και αξιολογημένης σε ποιότητα και ποσότητα που να αντιστοιχεί στα προσόντα λέκτορα (σε γενικές γραμμές, τέσσερις δημοσιεύσεις της ίδιας θεματικής περιοχής σε επιστημονικό περιοδικό και συνέδριο με κριτές).

Το παραπάνω ποσοτικό κριτήριο οφείλει να συνοδεύεται με ένα ποιοτικό, δηλαδή του ιδεολογικού προσανατολισμού της έρευνας, της οποίας οι στόχοι πρέπει να συνάδουν με τις βασικές αρχές του Τμήματος, του ανθρωπισμού και του κινήματος ή της εκφρασμένης άποψης των φορέων των ίδιων ομο-/αμφιφυλόφιλων και τρανσσεξουαλικών ατόμων.

Στα συνέδρια και ημερίδες που έχουν διεξαχθεί στη Θεσσαλονίκη (Παπαζήση κ.ά./εκδ., 2000. Χατζητρύφων κ.ά./εκδ., 2006), εντοπίστηκε αριθμός ερευνητών στις επιστήμες της νομικής, παιδαγωγικής, ψυχολογίας και κοινωνιολογίας, οι οποίοι με επιτυχία διαπραγματεύτηκαν το θέμα τους. Επιπλέον, ορισμένοι από αυτούς/-ές έχουν πολλαπλώς εκπονήσει σχετικές επιστημονικές εργασίες που αφορούν κυρίως στο θέμα και άλλες που άπτονται του θέματος.

Η κοινωνική ανθρωπολογία από μόνη της δεν μπορεί να καλύψει όλες τις περιοχές όπου εμφανίζονται προβλήματα ομοφυλοφοβίας.

Μια καταγραφή της ικανότητας και επιθυμίας διδασκόντων σε ΑΕΙ να καλύψουν διδακτικά το θέμα σε προπτυχιακό ή/και μεταπτυχιακό επίπεδο βρίσκεται σε εξέλιξη.

5. Όροι επίτευξης ανθρωπισμού και κοινωνικής γαλήνης

Εκτός των παραπάνω όρων, για την εξασφάλιση ανθρωπιστικού προσανατολισμού και άμεσης χρήσης των πανεπιστημιακών γνώσεων στην εργασία συνιστάται η εμπλοκή των φορέων των ομο-/αμφιφυλόφιλων και τρανσσεξουαλικών ατόμων στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η συνεισφορά τους μπορεί να συνίσταται σε μια διάλεξη, στην παροχή απόψεων στο πλαίσιο συγγραφής φοιτητικών εργασιών, στην ακρόαση παρουσιάσεων φοιτητικών εργασιών κ.ά. Βέβαια, το ελληνικό ομο-/αμφιφυλοφιλικό κίνημα είναι αδύναμο και έκφραση αυτής της αδυναμίας είναι η μη ύπαρξη αντίστοιχων φοιτητικών ομάδων, ομάδων επιστημόνων και πολυπληθών οργανώσεων του γενικού πληθυσμού. Όμως αυτή η αδυναμία δεν μπορεί να αποτελέσει πρόσχημα για την αγνόησή του.

4. Συμπεράσματα

Αξιοποιώντας τη βιβλιογραφία, τεκμηριώθηκε ότι η ομοφυλοφοβία και η αντιομοφυλοφιλία αποτελούν έντονο φαινόμενο της κοινωνίας μας και ότι σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες είναι εντονότατη. Στη συνέχεια εντοπίστηκε ότι υφίσταται ένα ιδεολογικό – φιλοσοφικό πλαίσιο που επιτρέπει αυτή την εκτροπή και ότι η σποραδική αναφορά λύσεων στα καθημερινά προβλήματα ψυχολογικού, κοινωνιολογικού, ιατρικού, παιδαγωγικού, πολιτικού χαρακτήρα δεν αρκεί για μια στέρεα αντιμετώπιση της ομοφυλοφοβίας /αντιομοφυλοφιλίας. Συνδέθηκαν τα θεωρητικά προβλήματα με προβλήματα της καθημερινότητας. Αποδείχτηκε ότι είναι δυνατή η πρόταση παραμέτρων για τη δομή ενός αυτοτελούς ή μη μαθήματος, ενώ καταγράφηκαν απαιτούμενα προσόντα των διδασκόντων και η αναγκαιότητα εμπλοκής του ομοφυλοφιλικού κινήματος στη διδακτική διαδικασία, προκειμένου να βελτιστοποιηθούν τα αποτελέσματα στην κατεύθυνση αποδόμησης της ομοφυλοφοβίας / αντιομοφυλοφιλίας.

Βιβλιογραφία:

Αναγνωστοπούλου Τ. (επιμ.) (2002). Βασικές αρχές δεοντολογίας στην ψυχοθεραπεία. Θεσσαλονίκη: Εκδ. Ινστιτούτου Ψυχολογίας και Υγείας.

Γαλάνης Δ. (2005). Ρεπορτάζ: Οι ομοφυλόφιλοι διεκδικούν ταυτότητα. Εφημερίδα Το Βήμα, 10-7-2005, αρ. φύλλου 14510, σελ. Α30.

ΕΚΚΕ, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών (2003). ΕΛΛΑΔΑ - ΕΥΡΩΠΗ Κοινωνία - Πολιτική – Αξίες. Αποτελέσματα της μεγάλης Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας. <http://www.ekke.gr/greek/index.html>

Καλομοίρης Α. (1984). Το πνεύμα και η ύλη. Οι Ρίζες, τ. 12, 1984-1985. www.zephyr.gr/stjohn/rizal12.htm

Καλομοίρης Α. (1982). Κοινωνία προσώπων. Οι Ρίζες, τ. 2. http://www.zephyr.gr/STJOHN/fr_read.htm

Παρασκευόπουλος Ι.Ν. (1971). Η στάση των ελλήνων έναντι των ατόμων με σωματικά, ψυχικά και κοινωνικά ελαττώματα. «Σχολική υγιεινή», τόμ. 32, τεύχ. 2. Ανατύπωση στο «Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας». Αθήνα, 1985.

Τάσιος Θ. (2006). Κοινωνικά ενδιαφέροντα και προσανατολισμοί που αφορούν στα μνημεία. Πρακτικά Εργαστηρίου «Εντοπισμός προβλημάτων αιχμής στο πλαίσιο προετοιμασίας του 2ου Εθν. Συν. (2004) με τίτλο Ήπιες Επεμβάσεις για την Προστασία των Ιστορικών Κατασκευών. Υπουργείο Πολιτισμού / 4η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων - Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας /Τμήμα Κεντρικής Μακεδονίας. Θεσσαλονίκη (www.monument.gr).

Παπαζήση Θ. (2003). Αστική ευθύνη & HIV/AIDS νόσος. Αθήνα – Θεσσαλονίκη: εκδ. Σάκκουλα.

Παπαζήση Θ., Χατζητρύφων Ν., Κτενίδης Θ. (εκδ.) (2003). Το φύλο και η συμπεριφορά

του: ομοφυλοφιλία – ομοφυλοφοβία. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

Χατζητρύφων Ν., Παπαζήση Θ. (εκδ.) (2007). Το φύλο και η συμπεριφορά του: οικογένειες από ζευγάρια ίδιου φύλου. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

EKKE (2003). Ελλάδα – Ευρώπη: Κοινωνία - Πολιτική – Αξίες. Αποτελέσματα της μεγάλης Ευρωπαϊκής Κοινωνικής Έρευνας (2003). [http:// www.ekke.gr /ess /ess_results.doc](http://www.ekke.gr/ess/ess_results.doc)

Bartsch G. /Hrsg (1986). Der dialektische Widerspruch. Frankfurt/Main: Verl. Marxistische Blaeter.

Bourdieu P. (2007). Η ανδρική κυριαρχία. Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση.

Ο.Χ.Γ., (2005). Ορθόδοξος Χριστιανική Γωνιά, [http:// www.gonia.gr/ gonia.php? article= 719& PHPSESSID= 5854e970906abfe790a97c6ba237fb38](http://www.gonia.gr/gonia.php?article=719&PHPSESSID=5854e970906abfe790a97c6ba237fb38)

v. Kowalski G. (1987). Homosexualitaet in der DDR – Ein historischer Abriss. Magdeburg: Verl. Arbeiterbewegung u. Gesellschaftswissenschaften.

Stapel (2003). Χαιρετισμός της DVLS. Στο Παπαζήση Θ., Χατζητρύφων Ν., Κτενίδης Θ. (εκδ.), Το φύλο και η συμπεριφορά του: ομοφυλοφιλία – ομοφυλοφοβία. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.

American Psychological Association (2004). Resolution on sexual orientation and marriage (adopted by the APA Council of Representatives, July 2004). [http:// www.apa.org /pi /lgbc /policy /marriage.html](http://www.apa.org/pi/lgbc/policy/marriage.html)

Οδυσσέας Αναστασόπουλος: ψυχολόγος, Θεσσαλονίκη. Ηλ. ταχ.: odysseas_an@yahoo.gr

Νίκος Κ. Χατζητρύφων: δρ πολιτικός μηχανικός, Θεσσαλονίκη. Ηλ. ταχ.: hatzitrifon@yahoo.com, ιστοσελίδα: [www.geocities.com /hatzitrifon](http://www.geocities.com/hatzitrifon)